Pertunmaa

Pertunmaan kunnan kirjallinen lausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaostolle

Asia: HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024.

1. Negatiiviset valtionosuudet

Pertunmaan kunnalle negatiiviset valtionosuudet on lopullinen kuolinisku.

Edellisen sote-uudistuksen Etelä-Savon sote-palvelujen kuntayhtymän Essoten aikana vuosina 2017–2022 kunta maksoi itsensä kipeäksi Essoten laskuista. Essote ylitti talousarviot ja Pertunmaan kunta on joutunut maksamaan ns. lisälaskuja 4,2 M€. Vuosien aikana on syntynyt kumulatiivista alijäämää juurikin sote-kustannusten vuoksi 3,4 M€.

Kunta pitää epäreiluna ja epäoikeudenmukaisena negatiivisia valtionosuuksia. Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa perustettiin 1.1.2023 ja kunnan budjetista siirtyi hyvinvointialueelle lähes 10 miljoonaa euroa.

Hyvinvointialueiden perustaminen on lähtökohtaisesti ollut myönteinen asia, mutta kustannusten määrittyminen ja taloudelliset toimintaedellytykset sekä hyvinvointialueilla että kunnissa näyttävät tällä hetkellä erittäin vaikeilta sekä epäselviltä.

Hyvinvointialueiden perustamisen myötä muuttui kuntien ja valtion suhde veronsaajina. Lisäksi tehtiin uudet monimutkaiset valtionosuuslaskelmat, joiden tuloksena tänä vuonna kuusi kuntaa ja vuonna 2024 14 kuntaa joutuu maksamaan valtiolle sen johdosta, että sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyivät kunnilta valtion rahoittamille hyvinvointialueille.

Valtionosuusjärjestelmän keskeisenä tarkoituksena on varmistaa, että kaikilla kunnilla on olosuhteista ja kuntien tulopohjan eroista huolimatta edellytykset selvitä erityisesti lakisääteisistä tehtävistään. Valtionosuusjärjestelmällä on alueellisen yhdenvertaisuuden edistämisen vuoksi merkitystä myös perustuslain 6 §:n kannalta. Järjestelmän tehtävänä on tasoittaa kuntien välillä olevia peruspalveluiden kustannus- ja tarve-eroja ja siten lisätä elinkeino- ja väestörakenteeltaan erilaisten kuntien asukkaiden yhdenvertaista kohtelua ja heidän tosiasiallisia mahdollisuuksiaan saada perusoikeuksien toteutumisen kannalta välttämättömiä palveluja. Näin ollen valtionosuusjärjestelmän tarkastelu on keskeistä myös rahoitusperiaatteen toteutumisen kannalta

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään todennut myös, ettei muutoksista saa aiheutua alueellisen yhdenvertaisuuden vaarantumista. Perustuslakivaliokunta on myös pitänyt perusoikeuksien toteutumisen kannalta tärkeänä, että valtionosuuksia menettävien kuntien taloudellista sopeutumista lievennetään riittävän pitkällä ja objektiivisin perustein määräytyvällä siirtymäajalla tai muilla järjestelyillä.
Perustuslakivaliokunta painotti hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevasta lainsäädännöstä

antamassaan lausunnossa, että rahoitusmallin vaikutuksia ja toimivuutta on tarkoin seurattava myös yksittäisten kuntien talouden kestävyyden ja suorituskyvyn kannalta sekä tarvittaessa ryhdyttävä tarvittaviin korjaustoimiin.
Perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa negatiivisen valtionosuuden tilanteeseen vuoden 2022 loppuun voimassa olevan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain säätämisen yhteydessä. Negatiivisen valtionosuuden maksamiseen velvoittaminen soveltui valiokunnan mielestä kuitenkin yleisellä tasolla huonosti kuntien itsehallinnon perusperiaatteisiin samoin kuin kuntien ja valtion välisiin taloudellisiin suhteisiin.

Pertunmaan kunnan on vaikeuksista huolimatta huolehdittava valtion määräämistä lakisääteisistä tehtävistä. Tehtävä on mahdoton, jos siihen ei ole osoitettu valtionosuuksia. Pertunmaan kunnan verotulot eivät riitä tehtävien hoitamiseen.

2. TE2024-uudistus

Pertunmaan kunta on ollut aktiivisesti Mikkelin seudun työllisyyden kuntakokeilussa ja TE2024-uudistuksen valmistelussa. Mikkelin seudun työllisyysalueen järjestämissopimus on allekirjoitettu. Valtiovarainministeriö tuo tiedotteissaan esiin, että kuntien valtionosuudet kasvavat uudistuksen myötä. Pertunmaan kunta esittää lausunnossaan huomioita ko. uudistukseen liittyviin seikkoihin.

1. Valtiolta tuleva yleiskatteellinen valtionosuus ei ole valtakunnallisesti kustannusneutraali vaan valtionosuus kohtelee kaltoin mm. Etelä-Savoa. Valtionosuus laskee 15 miljoonasta 12,5 miljoonaan, jolloin esim. Mikkelin seudun työllisyysalueen kunnat joutuvat todennäköisesti maksamaan enemmän kuin uudistukseen osoitettu valtionosuus kattaa.

2. Ns. sakkomaksukäytäntö, jossa kunnat maksavat valtiolle työttömyyden aiheuttamista kuluista laajenee koskemaa kaikkia työttömiä. Ensimmäinen ns. sakkomaksu alkaa 100 päivästä ja porrastelee 200, 300 jne päiviä. Kokemuksesta pienessä kunnassa tiedetään, että erityisesti pitkäaikaistyöttömillä on fyysisiä ja henkisiä esteteitä päästä töihin avoimille työmarkkinoille. Lisäksi esim. ennenaikaiselle eläkkeelle/sairauseläkkeelle pääsystä on tehty hankalaa, ellei lähes mahdotonta.

Monelta osin Itä-Suomen alueella työttöminä olevien henkilöiden osaaminen ei vastaa tarjolla olevia työpaikkoja. Osaamisen päivittäminen tai jopa uuden tutkinnon suorittaminen vaikeutuu aikuiskoulutustuen poistuessa.

Lisäksi te2024-uudistuksessa poistuu palkkatuen ja kuntouttavan työtoiminnan mahdollisuus poistua ns. sakkolistalta. Jo pelkästään inhimilliseesti katsoen ihmisen näkökulmasta päätös on erittäin epäoikeudenmukainen ja humanistisen ihmiskäsityksen vastainen.

Pertunmaalla 5.11.2023

Jari Liukkonen
kunnanhallituksen puheenjohtaja
040 5297606
jari.liukkonen@pertunmaa.fi

Leena Ruotsalainen
kunnanjohtaja
040 821 4590
leena.ruotsalainen@pertunmaa.fi